

■ Sergey Lvoviç Tolstoy

Romançının işi, əlbəttə ki, əgər o yamsılamaqla məşğul deyilsə, indiki və ya keçmiş bir zamana aid gerçəklərə olan münasibətini və ideyalarını ifadə etməkdən ötrü ona həyatdan tanış olan müxtəlif hadisələrin, obrazların kombinasiyasından ibarətdir. “Anna Karenina” kimi realistik bir romandan hər şeydən öncə dürüstlük tələb olunur. Ona görə də onun yazılmasında həm iri, həm də xırda faktlar material kimi istifadə olunmuşdu. Bu faktların hardan götürülməsi barədə düşüncələr neinki müəllifin həyat və yaradıcılığını öyrənmək üçün maraqlıdır, bu həm də romanla çağdaş olan məişəti, həyatı da bilməkdən ötrü lazımdır.

Ədəbiyyatda “Anna Karenina”da müxtəlif həyat həqiqətləri faktlarının olmasıyla bağlı qeydlər var.

Tolstoy yaradıcılıq prosesi barəsində danışmağı sevməyə də, müəyyən şeylər haqqında bir-iki kəlmə danışib. Volkonskiyə yazdığı məktubda (3 may 1864-cü il) sualına cavab olaraq “Hər və sülh” əsərindəki Andrey Bolkonski obrazı haqqında yazmışdı: “Andrey Bolkonski şəxsiyyətlər haqqında və memuarlar yazan adam yox, hər bir romançının obrazı həyatdan bir adam deyil. Əgər işim portretlər yazmaqdan ibarət olsaydı, mən çap olunmaqdan utanardım”.

N.N.Straxova olan məktubunda (26 aprel 1876-cı il) Tolstoy yazırdı: “Əgər mən demək istədiklərimi romanda (“Anna Karenina”) sözlə yazsaydım, onda gerek əvvəldən yazmağa başladığım romanı ortalığa çıxardım. Və əgər tənqidçilər indi felyetonu da başa düşsə, dərk edə bilirlərsə, deməli, mən demək istədiklərimi də başa düşərlər. Və mən ancaq onları təbrik və əmin edə bilərəm ki, qu’ils savent plus long que moi (məndən çox bilirlər)... Hər şeydə, demək olar ki, hər şeydə məni özümü ifadə etmək üçün birləşən fikirlərimi cəmləmək tələbatı idarə edib. Lakin sözlə ifadə olunan hər bir fikir öz mənasını itirir, toxunduğu hörgüden ayrı götürüləndə dəyəri dəhşətli dərəcədə aşağı düşür.

Hörgünün özü isə (mənə) fikirlərdən yox, nədənsə başqa bir şeydən hörlüb və onun əsasını, özəyini birbaşa sözlərlə ifadə etmək olmaz. Ancaq obrazları, hadisələri, vəziyyəti sözlərlə təsvir etmək olar.

Q.A.Rusanov (Tolstoyun yaxın dostu, 1845-1907) 1883-cü ilin avqustunda Lev Nikolayeviçlə Yasnaya Polyanaadakı söhbətini xatırlayır. O soruşdu: “- Nataşa Rostova həqiqətən də, həyatda olan bir insandanmı götürülüb? - Bəli. Müəyyən qədər naturadan götürülüb. - Bəs knyaz Andrey? - Onusa heç kimdən götürməmişəm. Mənim obrazlarıma bir qismi naturadan, götürülüb, bir qismisə yox. Birincilər o birilərdən daha üstündürlər. Naturada “köçürülmə” onlara təsvirlərdə rəng parlaqlığı versə də, bu təsvirlər birtərəfli olmaqdan çıxıb bilmirlər”. Rusanovun yazısındakı Tolstoyun bu sözlərinin nə qədər dəqiq olduğu məlum deyil. Amma Lev Nikolayeviçin naturadan da “köçürdüyü” obrazların olduğunu etiraf etdiyi aydın olur. O, çox vaxt obrazlarına özünə tanış adamlardan adlar götürüb verir. “Anna Karenina”da Oblonski - Obolenski, Levin - Lev, Vronski - Vorontsov, Şerbatskiyə - Şerbatovlar və s. misal çəkmək olar. Qaralama və öz variantlarında bəzən qəhrəmanlarını elə həyatdakı adlarıyla qeyd edirdi. Lakin bu o demək deyil ki, Tolstoy onların portretini yazırdı. Belə deyək də, Tolstoy onların ancaq skeletini götürürdü. Onların qanı, canı bir adamdan yox, həftə bir-birinə uyğun olan, oxşar olan bir neçə adamdan yığılırdı. Ona görə də Tolstoyun əsərlərindəki əsas obrazların portret yox, ümumi bir (sanki toplanmış) obraz olduğunu əminliklə demək olar.

“ANNA KARENİNA” NECƏ YARANDI?

S.A.Tolstaya (Tolstoyun həyat yoldaşı) gündəliyində yazır: “Seryoja məndən kitab istəyirdi. Onu yaşlı xalası üçün oxumaq fikrinə düşmüşdü. Mən ona Puşkinin “Belkinin povestləri”ni verdim. Amma baxdıq ki,

Atamla bağlı xatirələr

“Anna Karenina”da həyat təsvirləri

xalanı yuxu aparıb. Və mən kitabı aşağı düşüb kitabxanaya aparmağa tənbəllik etdiyimdən pəncərənin qırağına qoydum. Ertəsi günün səhər qəhvə içən zaman Lev Nikolayeviç həmin bu kitabı götürdü və yəni-dən heyrlə oxumağa başladı”.

Bu, 1873-cü il 19 martında olmuşdu. Mənim on yaşım vardı. Uşaqlıq xatirələri daha çox yaddaşda qalır. Mən o günün yaxşı xatırlayıram və tez-tez yada salıram. Yuxarıda qonaq otağında yox, xalanın otağında kitabı oxuyandan sonra mən getmədim və Puşkinin kitabını vərəqləməyə başladım. “Qonaqlar bağ evinə yığırdılar” parçası mənə darıxdırıcı gəldi və ardının olmadığını görə qanım qaraldı. Mən kitabı bu parça olan hissədə açıq stolun üstünə qoydum. Atam otağa daxil oldu. Kitabı götürüb baxdı və dedi: “Belə yazmaq lazımdı!” Bu sözlər xüsusilə ona görə yadımda qalıb ki, həmin vaxtda o parçanın niyə bəyəndiyini anlama bilməmişdim.

Lev Nikolayeviç həmin zamanlarda ailə həyatını ideallaşıdırırdı və kişinin qadına xəyanətini böyük əxlaqsızlıq olduğunu hesab edirdi. Romanında da elə bunu göstərmək istəyirdi. Həmin dövrə o, çoxlu ingilis ailə romanlarını oxuyurdu. Arada onlara gülərək deyirdi: “Bu romanlar kişinin qadının round her waist (belinə) sarılaraq evlənməsi, malikanəyə və baronluğa sahib olması ilə bitir”.

Hamiya məlumdur ki, Annanın intiharı Tolstoyun Yasnaya Polyanaadakı qonşusu A.N.Bibikovun evində çalışan Anna Stepanovna Piriqovanın 6 yanvar 1871-ci ildəki intiharından doğmuşdu. (Bəzi mənbələrdə onu soyadını Zıkova yazırlar, amma qəbrinin üstündə belə “Piroqova” yazılıb.)

S.A.Tolstaya bu hadisə haqqında bacısı T.A.Kuzminskaya (rus yazıçısı, memuarist - 1846-1925) yazırdı: “Bizdə çox faciəvi bir hadisə baş verib. Bibikovgiləki Anna Stepanovnanı xatırlayırsan? Bax həmin Anna Stepanovna Bibikova bütün mürəbbiyələri qışqarırdı. Sonuncu dəfə Anna Stepanovnanı elə pis qışqanmışdı ki, Aleksandr Nikolayeviçin ona acığı tutmuşdu. Buna görə Annayla dalaşmışdı. Və Anna bir dəfəlik Tulaya çıxıb getmişdi. Üç gün ortalıqda görünməyəndən sonra o, saat altı radələrində Yasenkaya (sonradan Şyokina stansiyası) əlində balaca bağlama ilə gəlib. Burada o, yamçıya Bibikova yazdığı məktubu və bu məktubu ona çatdırmaq üçün də 1 rubl pul verir. Bibikov məktubu qəbul etməmişdi, yamçı stansiya geri qayıdanda öyrənib ki, Anna Stepanovna özünü vaqonların altında atıb və qatar onu əzib-keçib. O da dünyasını dəyişib”. Bu faciənin epiloqu A.N.Bibikovun Anna Stepanovanın qışqandığı mürəbbiyəylə evliliyi oldu. S.A.Tolstaya gündəliyində Anna Stepanovanı bu cür təsvir edir: üzü və xarakteri rus tipi olan, qarayanz, boz gözlü, hündür, dolu, xoşagəlimli olsa da, gözəl olmayan bir qadın.

Tolstoy təkcə Piroqovanın intihar faktından istifadə etmişdi. Nə xarakteri, nə zahir, nə ictimai mövqeyi Anna Kareninaya oxşaydı. Piroqova kiçik burjua aləmindən idi, yaxşı evdarlığı vardı, az savadlı və imkansız idi. O, Bibikovun evində təsərrüfat işçisi kimi qalırdı.

T.A.Kuzminskaya xatirələrində yazırdı: “Anna Kareninanın xaraktercə yox, zahirən tipi A.S.Puşkinin qızı Mariya Alkexandrovna Qartunqdan götürülmüşdü. Bunu Lev Nikolayeviç özü də etiraf edirdi”. Tolstoy onunla 1868-ci ildə general Tulubyevin evində qonaqlıqda görüşüb. O, Anna Karenina kimi balda qara paltar da olubmuş. “Onun xəlif yerişi, qıvrıq, düz və gözəl qaməti vardı. Məni onunla tanış etdilər. Onda Lev Nikolayeviç hələ stolun ətrafında oturmuşdu. Onun qızı necə diqqətlə nəzərdən keçirdiyini görürdüm. - O kimdir? - Məndən soruşdu. - Madam Qartunqdur, şair Puşkinin qızı. - Həə, - uzatdı, - indi başa düşdüm. Boyundakı ərəb qıvrımlarına bir bax. Nəsil-dən gəlir”. M.A.Qartunq krujevalı qara paltarda olduğunu, Lev Nikolayeviçin onun boynundakı qıvrıqlara diqqət etdiyini mən həm də anamdan eşitmişdim. Ola bilər ki, Tolstoy Annanın zahirini təsvir edəndə başqa qadınları da xatırlamış, məsələn, bir zamanlar ona qarşı müəyyən hisslər yaşadıyı Aleksandra Alekseyevna Oboleskayanı və ya onun bacısı Mariya Alekseyevnanı xatırlayıb-

miş. Tolstoyun prototiplərinə aid fikirlərin romanın qaralama və müxtəlif variantlarına baxaraq obrazların yazı prosesində həm daxilən, həm də zahirən nə qədər dəyişdiklərini əyani şəkildə görəndən sonra nə qədər təxmini olduğunu anlama bilirik. Romanın inkişafı boyu Anna obrazı mənəviyyatca yüksəlir, Karenin və Vronski obrazları isə əksinə, alçalırlar.

Romanın Annaya aid olan süjeti ola bilər ki, əvvəllər Sergey Mixayloviç Suxotində (ordu poruçiki, Yasnaya Polyananın ilk komendantı - 1887-1926) ərdə olmuş və onu 1868-ci ildə tərk edərək S.A.Ladijenskiyə ailə qurmuş Mariya Alekseyevna Dyakovanın tarixçəsindən də gəlib. Təbii ki, Tolstoya bu cür başqa sevgi tarixçələri də məlum idi. Məsələn, P.A.Valuyevdə ərdə olub qraf Stroqanova aşiq olan knyaz P.A.Vyazemskinin qızı. O, 1849-cu ildə vəfat edib. Deyirdilər ki, guya zəhərlənib. Bir başqa misal da çəkmək olar. 1872-ci ilin yayında ailəlikcə atamın yenicə aldığı Samaradakı malikanəmizə yollandıq. Nijindən Samaraya gedəndə gəmidə Y.A.Qolitsina və onunla vətəndaş nikahında olan N.S.Kiselyovla tanış olduq. Yadımdadır ki, anam Kiselyovla ərinə atan Qolitsinanın açıq-aşkar bir yerdə yaşamağının cəmiyyətdə rüsvayçı bir iş kimi qarşılandığını deyirdi. Bunu ona ərinin pis olduğuna görə bağışlayırdılar. Amma əri pis olub neyləmişdi, onu bilmirəm. Kiselyov həmin vaxtda vərəm idi. Qolitsina onu kumisa aparırdı. Onun ağır öskürək səslərini və yerişini xatırlayıram. Sonralar öldüyünü də eşitdik. Onun ölmüylə bağlı “Anna Karenina”da Nikolay Levinin ölüm təsvirlərində istifadə olunan bir detallı danışdırlar. Ölümündən əvvəl Kiselyov sakitcə uzanıb tərpənmirmiş və hamı elə bilib ki, o artıq dünyasını dəyişib. Ordakilərdən biri deyib: “O artıq ölüb”. Və o bir cə dodaqlarının tərpənişi ilə “Hələ yox” deyib. Romanda (5-ci hissə, XX fəsil) keçir cən üstündə olan Nikolay Levin üçün deyir: “O artıq ölüb”. “...birdən onun yapışmış bığları tərpəndi, sakitlikdə sinəsinin dərinliyindən bu sözlər eşidildi: - Hələ yox... Az qalıb”.

KARENİN SOYADI HARDAN GƏLİB?

Lev Nikolayeviç 1870-ci ildən yunan dilini öyrənməyə başladı və tezliklə də onu elə gözəl mənimsədi ki, artıq Homerin orijinaldan oxuyurdu. 1876 ya da 1877-ci ildə mən onun köməkliyiylə “Odisey”dən iki parça oxudum. Bir dəfə mənə demişdi: “Karenon - Homerdə başdır. Karenin soyadı bu sözdən yaranıb”. Bəlkə də, o, Annanın həyat yoldaşını Karenin soyadını həmin obrazın hisslərlə, ürəklə yox, başla düşündüyü üçün vermişdi.

Bəzi tənqidçilər Karenin prototipinin S.M.Suxotin olduğunu təxmin edirlər. Onlar ortaq cəhəti bir cə buydu ki, Suxotinin də arvadı onu atıb Ladijenskiyə ərə getmişdi. Suxotin bir o qədər yadımda deyil, onun Kareninə nə qədər oxşadığını deyə bilmərəm. Amma mənə elə gəlir ki, o adi, tipik bir məmur olmayıb. O, çox varlı bir mülkədar idi və Peterburqda nazirlikdə deyil, Moskvada saray kontorunda xidmət edirdi. Belə bir ehtimal var ki, Karenində P.A.Valuyevin də müəyyən əlamətləri var. Valuyev yaxşı təhsil görmüş, liberal və bununla yanaşı, həm də quru formal bir adam idi. Nazir olanda Valuyev də Karenin kimi əcnəbilərlə bağlı işlərlə məşğul idi. Onun zamanında başçıdır torpaqlarının oğurluq satışı ortaya çıxmışdı, bu da onun istefaya getməsinin səbəblərindən biri olmuşdu. Bu işlə Tolstoyun uşaqlıq dostu, Dövlət Mülki nazirliyində xidmət edən arvadının əmisi Vladimir Aleksnadroviç İslavin də məşğul idi. İslavinlə də Kareninin ortaqlarını tapmaq olar. İslavin ömrü boyu xidmət etmiş və axırda gizli müşavir çininə qədər yüksəlmişdi. Karenində Tolstoyun qohumu - şöhrətpərəst məhkəmə işçisi A.M.Kuzminskinin də müəyyən cəhətləri görünür.

Karenin həm də Tolstoyun tanışı, mülkədar və məmur, Dövlət Sovetinin üzvü olana qədər xidmət göstərmiş baron Vladimir Mixayloviç Menqdenə (1826 - 1910) də müəyyən qədər bənzəyirmiş. Onu tanıyanların dediyinə görə, fəal və nəzakətli, işə can yandıran, amma həm də kobud, laqeyd və daşürekli bir adam idi.

Davamı səhifə 19-da

Deyirdilər ki, ağır xasiyyətinin və ciddiliyinin nəticəsində uşaqları da bədbəxt, uğursuz olublar. Mənim yadımda birçə onun bəstəbəy, görkəmsiz, xoşagəlməz bir adam olduğu qalıb. Onun həyat yoldaşı Yelizaveta İvanovna isə (1822 - 1902) gözəl qadın idi. Tolstoy gündəliyində onun haqqında yazırdı: “O, çox gözəldi, münasibətimizdən də məmnunam. Bacımla ünsiyyətdən belə zövq ala bilmirəm. Bəlkə, bu, sevginin bir addımlığında da yandığına görə belədir”. Kareninləri təsvir edəndə o, Menqdenovları da təsəvvürünə gətirə bilərdi.

Kareninin prototipinin K.P.Pobedostsevin (yazıçı, tərcüməçi, kilsə tarixçisi - 1827-1907) olduğu fikri həqiqətə az yaxındır.

Obolonskinin özü də ümumiləşdirilmiş tipdir. Adətən, onun Vasili Stepanoviç Perfiləvdən (Rus dövlət xadimi, Moskva qubernatoru - 1826-1890) götürüldüyünü zənn edirlər. O, “amerikanlı” ləqəbi ilə məşhur olan, Lev Nikolayeviçin əmisi Fyodor Tolstoyun qızı Praskovya Fyodorvna ilə, Tolstoyun da dostu idi.

70-ci illərdə Pefilyev Moskva mülki vitse-qubernatoru, 1878-ci ildən isə qubernatoru, 1878-ci ildən isə qubernatoru,

yu Levindən ayıran ən başlıca amil yoxdur: Tolstoyun yaradıcılığı. Bunun yerinə Levin kənd təsərrüfatı işçilərindən diletant məqalə yazır. Onda Tolstoyun “Anna Karenina”-nı yazana qədərki kənd təsərrüfatına marağı öz əksini tapıb.

Koznişevdə B.N.Çiçerinin (filosof, tarixçi, publisist - 1828-1904) xüsusiyyətləri var. Ortaq cəhətləri geniş erudisiya, liberal baxışlar, özünəinam və düzgün insan olmaqlarıdır. Lev Nikolayeviç bir ara Çiçerinlə çox yaxın idi. Amma bir müddət sonra onun Hegelçi olmağına və elmi görüşlərinə mənfi münasibət bəsləyərək ondan məyus oldu. Çiçerinin dövlət haqlarıyla bağlı apardığı elmi tədqiqatlar Koznişevin kitabı kimi geniş kütlə qarşısında uğur əldə etmədi.

Nikolay Levin obrazını romandakı başqa obrazlardan daha çox portret adlandımaq olar. Tolstoy bu obrazı yaradanda onun həyatını, xarakterini və zahirə görünüşünü də qardaşı Dmitri Nikolayeviçdən götürmüşdü. Bu haqda geniş bir qədər irəlində romanın ayrı-ayrı epizodları ilə gerçəklik arasında müqayisə aparanda danışacağıq.

Şərbatskilər ailəsi qışını Moskvada keçirən, qızlarını “göstərişə” çıxaran, mülkədar ailələri tipiydi. Fabrik müdiri, knyaz Sergey Aleksandroviç Şerbatozun da ailəsi belələrindən idi. Bir ara Tolstoy onun qızı Praskovya Sergeyevna ilə görüşürdü.

(Çar Rusiyasında 1861-ci il kəndli islahatından sonra kəndlilərlə mülkədarlar arasında törəyən torpaq mübahisələrini qaydaya salmaq üçün yaradılan vəzifə) olduğu vaxtlarda onlar Tolstoya qarşı düşmənçilik mövqeyində idilər. Bunun da səbəbi bu idi ki, Tolstoy mülkədarlar və kəndlilər arasında torpaq bölgüsü zamanı onların xeyrinə deyil, işini qərəzsiz, tam ədalətli şəkildə aparırdı.

V FƏSİL

Levinin Karazin qəzasında “üç min desyatini (1,092 hektara-bərabər yer ölçüsü) var”. 70-ci illərin əvvəllərində Tolstoyun da böyük dədə-baba malikanələri - Yasnaya Polyana 750 desyatın yaxın, 1200 desyatın yaxın Nikolsk-Vyazemsk kəndi ətrafında 1200 desyatına yaxın və Samara quberniyasında 1871-ci ildə aldığı böyük bir (2500 desyatın) malikanəsi vardı. Daha sonra o, Samara quberniyasında daha 4000 desyatın ərazi almışdı.

VI FƏSİL

Levin özü barəsində belə düşündü ki, o, “kübar təbəqənin fikrincə, inəklərin artımı, cüllütlərin vurulması və tikinti işi ilə məşğul olan, yeni, əlindən heç nə gəlməyən, bir şey bacarmayan, cəmiyyətin dü-

bəqənin sevimlisi, bütün bal və şən məclislərin üyəyi idi. O, Moskva Universitetini bitirmiş, zadəganların seçilmiş nümayəndəsi işləmiş, Krım kampaniyası zamanı hərbi xidmətə qəbul olunmuş və Sevastopolun müdafiəsində iştirak etmişdir. Tolstoy onu da, həyat yoldaşını da yaxşı tanıyırdı. Varvara Dmitriyevna Moskvanın ilk gözəllərindən biri sayılır.

XXIV FƏSİL

Nikolay Levinin prototipi, qeyd etdiyimiz kimi, Lev Nikolayeviçin qardaşı Dmitridir. Nikolay Levin kimi o da gəncliyində kilsə qanunlarına ciddi riayət edərək, bütün əyləncə və şənliklərdən, xüsusən də, qadınlardan uzaq qaçmış, rahib kimi yaşamışdır. Onu hamı ələ salır, Nuh adlandırdılar. Qəfil o öz yolundan çıxır, ən pis adamlara qoşularaq ən avara həyat yaşamağa başlayır. Bundan başqa, o, əsəb gərginliyi vaxtı oğlanı döyür, hansısa vicdansız veksəl verir. Sonralar onun əsasında qardaşları Lev və Sergey pul ödəməli olurlar. Bundan başqa, fahişəxanadan pulla aldığı Maşayla yaşayır, həddindən artıq alkoqollu içkilər qəbul edirdi. Nikolay Levinlə Dmitri Tolstoy arasında bir-cə fərq vardı: Nikolay Levin müxtəlif sosialist ideyaları irəli sürür və sosialist Kritskiylə kooperativ başlanğıc əsasında çilingər arteli təsis etmək fikrinə düşür. Bunu 1856-cı ildə dünyasını dəyişən Dmitri Nikolayeviç edə bilməzdi. O, ancaq mülkədarlar və kəndlilər arasında münasibətləri yaxşılaşdırmağa doğru dəyişilmək haqqında bəzi şeyləri düşünürdü. Bu haqda onun qeydi (əlyazması) var.

I, XXVI VƏ XXVII FƏSİL

Levin malikanəsində kabineti, maral buynuzları, atasının divanı, pudluq gimnastik daşları, Laska adlı iti, Pava adlı inəyi və s. - bütün bunlar Tolstoyun Yasnaya Polyanaadakı subay həyatını xatırladı. Tolstoyla yaşlı qohumu və tərbiyəçisi Tatyanə Aleksandrovna Yerqolskaya yaşayırdı. Son versiya kimi çap olunmuş romanın mətn qaralamalarında Levinlə bir yerdə analığın yaşaması haqda qeydlər var. Yasnaya Polyana Aqafya Mixaylovna da yaşayırdı. O, Tolstoyun nənəsi Pelageya Nikolayevnanın keçmiş qulluqçusu idi. Lakin Aqafya Mixaylovnanın Levinin həyatında oynadığı rolu o, Tolstoyun həyatında oynamamışdı. Keçmiş zadəgan təbəqənin orijinal nümayəndəsi Aqafya Miyalovna haqqında T.A.Kuzminskaya, T.L.Tolstaya (“Yasnaya Polyananın dostları və qonaqları”) və İ.L.Tolstoy xatirələrində yazırdı. “Levin anasını güclə xatırlayırdı. Anasının xatirəsi onun üçün müqəddəs bir xətirə idi...” Tolstoy da anasını xatırlamırdı və onu belə ideallaşıdırırdı.

XXVIII Fəsil. “Hər kəsin qəlbində öz skeletons (skelet) var”, - Anna deyirdi. Bu ifadə ingilis romanlarından götürülüb. Skeletons in the closet (anbarda skeletlər) ifadəsi başqalarından gizlənən ailələrin, insanların utanc sirləri deməkdir.

XXIX FƏSİL

Anna qatarda gedərkən silkələnmədən, istidən soyuğa keçən temperaturdan narahat olur. Dəmir yollarında sonradan yaradılan rahatlıq 70-ci illərdə hələ yox idi: par istixanası, elektrik işıqlandırılması və s. yox idi. Birinci klassda gecələr açılan kreslolar var idi.

XXXII FƏSİL

Qrafiniya Lidiya İvanovna bəzi xüsusiyyətləriylə qrafinya Antonina Dmitriyevna Bludovna (1812-1891) xatırladı. O, I Nikolayın dövründə daxili işlər naziri, II Aleksandrın dövründə Dövlət şurasının sədri olmuş D.N.Bludovun qızı idi. O, slavyanpərəstliyə yaxın idi, dini xarakter daşıyan xeyriyyəçilik ilə məşğul olurdu. Gündəliyindən məlum olduğu kimi, Tolstoy Bludovgildə 1856-1857-ci illərə olub.

XXXIV FƏSİL

Zabit Buzulukovun (o zamanlar bu, çox pis bir hərəkət hesab olunurdu) balndan götürdüyü meyvə və konfetləri doldurduğu yeni kaskasıyla bağlı epizod hansısa zabitin başına gələn bir hadisədir. Bu haqda lətifə də eşitmişdim.

Tərcümə edən:
Xanım Aydın

Atamla bağlı xatirələr

“Anna Karenina”da həyat təsvirləri

nator olub. Onun Obolonskiylə ünsiyyəti vardı. Əyləncə və komforta meyilli, xeyirxah, müəyyən qədər liberal, yaxşı tərbiyə almış, düzgün və namuslu bir adam idi. Amma bu xüsusiyyətlər ali zadəgan dairələrinə aid, yaxşı həyata öyrəşmiş insanlardan çoxunda vardı. Stiv Obolonskidə knyaz Obolonskilərin bəzi nümayəndələrinin xüsusiyyətlərini də görmək olar: A.A.Dyakovanın əri Andrey Vasileviç, liberal əyan Dmitri Aleksandroviç, onun qardaşı - uğursuz işlərin ucbatından müflis olan Dmitri Dmitriyeviç, Leonid Dmitriyeviç və b.

Leonid Dmitriyeviç Obolonskinin (1844 - 1888) zahirə görünüşü Stepan Arkadyeviçə oxşayırdı. Onun əməlli-başlı hündür boyu, ağ saqqalı, enli çiyinləri vardı. Xeyirxahlığı, vaxtı xoş keçirmək həvəsi də Obolonskini xatırladı. Bu həm də onunla öz təsdiqini tapır ki, romanın bəzi qaralama varianlarında Obolonskini adı Leonid Dmitriyeviç kimi qeyd olunub. Obolonskinin xüsusiyyətlərində Dmitri Dmitriyeviçin əlamətlərini görmək düşüncəsi həqiqətə az yaxındır. Bildiyimə görə, Dmitri Dmitriyeviç qadınlara qarşı maraq göstərmirdi, xeyirxah ailə başçısı, uğursuz iş adamı və Stiva Obolonski kimi kefcil biri idi.

Stiva Obolonskinin arvadı Darya Aleksandrovna (Dolli) Tolstoyun tanıdığı bir çox çoxuşaqlı analara bənzəyirdi. Onda həmçinin 1872-ci ilə qədər artıq beş uşaq anası olan S.A.Tolstoyun da müəyyən cizgiləri vardı. D.A.Obolonskinin arvadı Dolli də vardı. Amma onda daha çox knyaginiyə Myaqkayana daha çox görmək olardı, nəyinki Dolli Obolonskini.

Vronski - varlı kübar ailəsindən olan tipik ordu zabitidir. Orduda xidmət zabitlərdə müəyyən bir izlər buraxırdı. Vronski üçün məşhur simanın individual xüsusiyyətlərindən də - onun enerjili olması, dürrüslüyü, yoldaşlarına və qadınlara qarşı münasibətinin də götürülüb-götürülmediyin bilmirəm. Tolstoy yazanda Krımdan tanıdığı ordu zabitlərini və ya Peterburqda olduğu zaman gördüklərini də yadına sala bilərdi. Levinin energetik, güclü və eybəcər bədən quruluşlu olması, onun paradoksları, avtoritetlərə qarşı çıxmaq istəyi, səmimiyyəti, bələdiyyə və məhkəməyə qarşı mənfi münasibəti, kəndlilərlə rəfdarı, eimdə məyusluğu, dinə münasibəti və bir sıra başqa şeyləri ola bilər ki, elə Tolsoyun özüne məxsusdur. Bu, sanki 70-ci illərdəki Lev Nikolayeviçin pis fotoqrafik portretidir. Amma elə foto kimi də təsvir olunmuş insanın ancaq bir anını tuta bilir. Levində də Tolstoyun həyatının ancaq bir mərhələsi təsvir olunub. Bu fotoda Tolsto-

O da sonradan tanınmış arxeoloq S.A.Uvarova ərə getdi. Və bir müddət Moskva şəhər başçısı olmuş knyaz Aleksandr Alekseyeviç Şerbatozanın da ailəsi eynən belə ailə idi. Buna oxşar başqa ailələri də - Tribetskilər, Lvovlar, Olsufeyevlər, Suxotinlər, Perfilayevlər, Qorçakovlar və s. xatırlayıram. Şərbatski ailəsinin təsvirində Bers ailəsinin də müəyyən xüsusiyyətləri var. Romanın bir variantında Şərbatskilərin kasıb ailə olduqları yazılıb. Bers ailəsi də kasıb idi. Bers ailəsinin həm də üç qızı vardı. Lakin Bers ailəsi Moskva ali zadəgan cəmiyyətinə aid deyildi.

Kitidə gənc Sofya Andreyevnanın, onun anasında isə Sofya Andreyevnanın anası Lyubov Aleksandrovnanın əlamətlərini görmək olar.

Ayrı-ayrı epizodların yaranması ilə bağlı fikirlərdən və romanın ikinci dərəcəli obrazlarının prototiplərindən danışaq.

BİRİNCİ HISSƏ V FƏSİL

Levin də Tolstoy kimi zemstvoy (inqilabdan qabaq: tərkibinin çox hissəsi zadəganlardan ibarət olan seçkili yerli idarə) qarşı çox pis münasibətdədir. Məsələ burasındadır ki, zemsto bütün quberniya və qəza silklərinə torpaq və başqa vergilər qoymaq haqqına sahib idi. Bu cür vəziyyətdən sonra zemstvo upravalarına sədr və üzvlüyə, dünyəvi hakim və başqa vəzifələrə adətən, çox da varlı olmayan mülkədarlar seçilirdi. Onlar çox vaxt pis işləyən və çox yüksək maaş alanlar olurdu. Levinin “zemstvo xidməti qəza coterie (dairə) üçün pul toplamaq vasitəsidir” sözü xüsusən, Krapivensk qəzasını bəzi mülkədarlara, keçmiş təhkimçilik tərəfdarlarına şamil olunurdu. Tolstoyun barışdırıcı münəsf